

Synpunkter i anslutning till Rundabordssamtal den 7 juni

Inom Sveriges Bygguniversitet pågår nu arbete med att ta fram underlag för att föreslå satsningar på forskning och utveckling inom samhällsbyggnadssektorn. De punkter som skisseras nedan är alltså preliminära och mer konkreta förslag kommer i ett nästa steg. Här fokuserar vi framför allt på frågor som är viktiga för att universiteten skall kunna bidra på ett bra sätt till kompetensförsörjningen och kunskapsuppbyggnaden inom sektorn och går alltså inte in på specifika forskningsbehov. Vi hänvisar även till PM från IQ Samhällsbyggnad.

1. Balans mellan forskning och utbildning

Teknikutveckling, miljökrav, infrastrukturprojekt i urban miljö, komplicerade upphandlingsregler och den ökade medvetenheten om hur den byggda miljön samverkar med sociala och ekonomiska förhållanden medför att kraven på kompetens hos byggsektorns aktörer ökar. Det är alltså viktigare än någonsin att det finns utbildningar på högskolenivå som riktar sig till byggsektorn. Inte minst av kvalitetsskäl ska högskoleutbildning genomföras av forskarutbildade och aktivt forskande personer. Universiteten verkar också i en internationell miljö där de i hög utsträckning värderas utifrån sina forskningsresultat. För att högskolorna ska kunna bedriva utbildningsverksamhet inom ett område krävs därför att det också finns en rimlig forskningsfinansiering.

Formas har huvudansvaret för den statliga forskningen inom samhällsbyggnadsområdet. De tillgängliga medlen inom samhällsbyggnadssidan har under en tioårsperiod snarast minskat medan Formas andra ansvarsområden fått starkt ökad tilldelning. Samtidigt har samhällsbyggnadsområdet vidgats så att det idag är fler miljöer utanför de renodlat byggorienterade som söker medel. Denna breddning är positiv, men har också lett till en tydlig minskning av forskningsresurser till de tekniska högskolorna som står för en stor och central del av kompetensförsörjningen till sektorn. De tekniska högskolorna har också en låg andel forskningsfinansiering direkt från utbildningsdepartementet. Dessa medel tas i allt högre grad i anspråk för medfinansiering av EU-projekt och stora statliga satsningar av strategisk karaktär inom andra områden än samhällsbyggnad. För att uppnå balans mellan forskning och utbildning på samhällsbyggnadssidan behövs en betydande förstärkning av dagens forskningsfinansiering. Till detta kommer att antalet utbildningsplatser för V och S-ingenjörer skulle behöva mer än fördubblas för att kompensera för framtida pensionsavgångar.

2. Utvecklat samarbete mellan akademi, näringsliv och samhälle

Inom många ämnesområden finns ett väl fungerande samarbete mellan akademi och näringsliv, ofta där det finns ett tydligt utvecklingsintresse och interna utvecklingsresurser på avnämarsidan. På andra håll är relationerna mer problematiska. En nyligen genomförd undersökning initierad av Sveriges Bygguniversitet har visat på bristande förtroende mellan akademi och näringsliv, och många av de intervjuade efterlyser nya och mer konstruktiva samverkansformer.

Samhällsbyggnadssektorn består av många olika sorters företag och myndigheter. Typiskt är att "produktutvecklingen" i stor utsträckning sker genom konsultföretag inom ramen för enskilda projekt. Såväl mindre och medelstora entreprenörer som riktigt stora beställare har mycket små egna utvecklingsresurser och anställer sällan personer med forskarutbildning. Det är inte självklart hur ett samarbete med gemensam formulering av forskningsproblem, samfinansiering och långsiktig kunskapsuppbyggnad inom områden som främst berör den här typen av sektorsaktörer bäst organiseras. Framtida program och finansieringsformer bör ta uttalad hänsyn till organisatoriska skillnader mellan olika områden och även beakta internationella exempel på framgångsrik samverkan.

3. Satsningar med helhetssyn och långsiktighet

Bygguniversitetets undersökningar har också visat att forskningen inom flera delområden av samhällsbyggnadssektorn fortfarande är ganska outvecklad och har svårt att hävda sig i konkurrens med andra discipliner på de egna universiteten. Med de begränsade resurser som finns på forskningssidan idag är det därför viktigt att större riktade satsningar bidrar till en positiv samhällsutveckling och gynnar forskningsmiljöernas utveckling på längre sikt. Eftersom samma sak gäller för avnämarsidan behövs ett strategiskt tänkande som möjliggör en successiv men hållbar kunskaps- och kompetenstillväxt på nationell nivå. Samtidigt är det olyckligt när stora tidsbegränsade satsningar styr universiteten mot att bygga upp ny spetskompetens som man sedan får problem att försörja när de riktade medlen upphör. Det blir bättre utväxling på satsade forskningsmedel om universiteten, förutsatt att man håller en hög kvalitet, har möjlighet att planera sin verksamhet mer långsiktigt. Ur kvalitetssynpunkt är det viktigt att olika finansiärer samarbetar i att balansera sina satsningar inbördes vad gäller tid, form och innehåll.

4. Behovet av fri forskning

Många viktiga frågor kan inte lösas inom ramen för treåriga samarbeten med ett par specifika företag som implementerar resultaten i egen verksamhet. När det gäller teknik- och materialforskning behövs satsningar även på innovativa områden med mer osäkert utfall. På den samhälls- och beteendevetenskapliga sidan handlar det ofta om att förstå byggsektorn som ett system och verka för en mer långsiktig förändring som berör många olika aktörer på flera nivåer. Det är alltså av stor betydelse att det finns fria forskningsmedel för mer grundläggande och förståelseinriktad forskning på alla områden. Detta bidrar också till att minska sårbarheten när större satsningsmedel trappas av. Sådana fria medel står inte i motsättning till relevans, utan snarare handlar det om att säkerställa att det finns relevansinriktad forskning med ett vidare perspektiv.

5. Representation i Formas forskarråd

Samhällsbyggnad är ett av Formas tre ansvarsområden men representeras i Formas forskarråd endast av en regeringsutsedd representant. Riktlinjerna i förordningen som säger att de sju forskarvalda ledamöterna skall ha en sammansättning som är representativ i förhållande till verksamhetsområdet har alltså inte följts. Detta har under den nuvarande mandatperioden medfört att det har varit svårt att hävda samhällsbyggnadssektorns forskningsbehov rent kvantitativt, men också att diskussioner i forskarrådet om denna komplexa del av Formas ansvarsområde förs utifrån ett svagare kunskapsläge. Från Sveriges Bygguniversitet vill vi uppmärksamma detta problem och kommer att återkomma med konkreta förslag på åtgärder i andra sammanhang.